

Innspill til konsesjonsfrie vassdragsreguleringer

Dato: 7.10.2025.

Til: NVE

Fra: Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma

Sak: Jf. brev fra NVE 19.9.25, og invitasjon fra NVE den 1. september til å komme med utdypende innspill til konsesjonsløse kraftverk i Vannregion Glomma

Det vises til invitasjon fra NVE den 1. september til å komme med innspill til konsesjonsløse kraftverk i Vannregion Glomma, som Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma (Huvo) er en del av. Videre vises det til epost-korrespondanse med Oda Bjærke (NVE), der det ble avtalt at fordi opplysninger kun om elvekraftverkene i Andelva ikke tar inn hovedutfordringen med denne konsesjonsløse reguleringen, kan Huvo gi en bredere orientering i form av epost som supplerer opplysningene som skulle meldes inn til NVE på forhåndsdefinert excelark online. Vi oppfatter også at vannområdenes innspill kan tas inn i de regionale drøftingsmøtene som Vannregionmyndigheten skal ha med nasjonale/regionale sektormyndigheter i høst, ifm. vannforvaltingsplanene/tiltaksprogrammet for planperioden 2028-2033.

Kort om den konsesjonsløse reguleringen

De 5 konsesjonsløse vannkraftanleggene i Andelva reguleres ikke vesentlig fra demningene like oppstrøms elvekraftverkene, men produserer strøm ut fra det vannvolumet som reguleres i Sagdammen. De fem elvekraftverkene i Andelva er: Mago B, Mago A, Mago C, Bønsdalen kraftverk og Mago D. Sagdammen er overgangen mellom Hurdalssjøen og Andelva, helt øverst i Andelva. Det er kun Hurdalssjøen som reguleres aktivt for tiden. Siste endringen i den konsesjonsløse reguleringen er nå 120 år gammel! (Gitt i den svenske kronprinsregentens resolusjon av 27.3.1905). Reguleringshøyden er 3,6 meter.

I Hurdalsreguleringen inngår i tillegg følgende 6 oppstrøms innsjøer: Øyangen, Skrukkelisjøen, Store Svartungen, Høversjøen, Hersjøen (Østre Toten) og Steinsjøen. Ingen av de 6 innsjøene har vært regulert til kraftproduksjon de siste tiårene. Men det er eldre demninger i sjøene, brukt i hvert fall til tømmerfløtning, delvis også andre formål (mølle, sagbruk).

NVE mottok i 1996 en anmodning fra Glommens og Laagens Brugseierforening (GLB) om å se på manøvreringsreglementet, som også var på høring, men ble lagt til side av NVE (12.2.2015), begrunnet med: «Reguleringen er konsesjonsfri og et eventuelt manøvreringsreglement kan da ikke knyttes til noen gjeldende vassdragskonsesjon».

Kort om miljøverdier og Huvo sine vurderinger:

Store Svartungen: Utløpselva er de viktigste gyteområdet for ørreten i sjøen, og stenging av den luka vil sette den økologiske tilstanden alene ned fra dagens «God økologisk tilstand» til antatt «Dårlig økologisk tilstand». Luka har blitt stengt uten tillatelse lokalt. Demningen har ikke vært regulert på flere ti-år, og står nå i naturlig posisjon/vannstand. Huvo mener at den gamle betongdemningen må fjernes, for å sikre at miljømålet holdes over tid. Huvo har gitt den en 1. prioritet. Demningen ligger svært nær skogsbilvei, og er en enkel oppgave å fjerne. NVE bør pålegge å fjerne dem iht. vannressurslovens § 41. Huvo har spilt inn det i forvaltningsplanene både til 1. og 2. planperiode, og fått aksept både i kommunene, fylkeskommunen og vannregionmyndigheten, men det har dessverre blitt avslått i den nasjonale behandlingen, med det Huvo oppfatter som svak faglig begrunnelse. Se tiltaks-[ID 5101-958-M](#), ferdig, og videreføres som [2101-2471-M](#). Kommunene ønsker primært at den gamle betongdemningen fjernes, men har ikke hjemmel. Det er NVE som har hjemmel til å legge den

ned/fjerne den gamle demningen. Nedlegging påvirker ikke dagens vannstand, og anses av oss til ikke å ha noen samfunnsulemper, kun samfunnsnytte.

Mer informasjon:

- https://huvo.no/filer/dokumenter/gruppene/referanse/Referat_befaring_Store_Svartungen_13_08_13.pdf
- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/Huvo-notat-2_2017-Fysiske-barrierer-i-Huvo.pdf . Kap. 3.9.
- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/Kartlegging%20av%20gytebekker%20og%20vandringshindre%20for%20fisk%20i%20Vannområdet%20Hurdalsvassdraget_Vorma.pdf Kap. 3.3.

Høversjøen og Steinsjøen: Demningen stenger for fiskens konnektivitet, men miljøverdiene oppfattes om ordinære. Prinsipielt oppfordres det likevel til å vurdere nedleggelse, all den tid samfunnsnyttene av de gamle demningene antas å være små. Huvo er ikke kjent med at det er viktige kulturminner eller spesielt store brukerinteresser i de to innsjøene, og antar en nedlegging ikke vil innebære vesentlig ulemper for allmenne interesser.

Mer informasjon:

- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/Huvo-notat-2_2017-Fysiske-barrierer-i-Huvo.pdf Hhv. kap. 3.10 og 3.13.1

Hersjøen (Østre Toten) og Skrukkelisjøen: Demningen stenger for fiskens konnektivitet, men miljøverdiene oppfattes om ordinære. Prinsipielt oppfordres det likevel til å vurdere nedlegges, all den tid samfunnsnyttene av de gamle demningene antas å være små. Men det er en del brukerinteresser som bør vurderes nøyer.

Mer informasjon:

- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/Huvo-notat-2_2017-Fysiske-barrierer-i-Huvo.pdf Hhv. kap. 3.12 og 3.7

Øyangen: Demningen stenger for fiskens konnektivitet, men det kan ha vært naturlig vandringshinder. Prinsipielt oppfordres det likevel til å vurdere nedlegges, all den tid samfunnsnyttene av den gamle demningen antas å være liten. Men det er meget store brukerinteresser i sjøen, og muligens også kulturminner som bør vurderes nøyer. Videre har dette vært regnet som et av Romerikes beste røyevann. Det ble tidligere kalket, og spesielle tiltak er gjennomført for røya ([tiltaks-ID 5101-2278-M](#)), som inkluderer tidligere vannstandsregulering («Vinterstilling»), som nå er opphørt frivillig, etter innspill/anbefaling fra Huvo.

Mer informasjon:

- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/Huvo-notat-2_2017-Fysiske-barrierer-i-Huvo.pdf Kap. 3.4
- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/NINA_2016_Oyangen_Rapp_1296.pdf
- <https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/Huvo-notater/Internt-notat-Huvo-MEV-rapport-kalkgrus-Oyangen.pdf>
- <https://www.youtube.com/watch?v=IPns8qetJb8&feature=youtu.be>
- <https://huvo.no/wp-content/uploads/Statsforvalteren-i-Innlandet-Notat-Oyangen-2024.pdf>

Hurdalssjøen: Dette er en svært viktig innsjø, med meget store samfunnsverdier. Det bør fokuseres på *summen* av miljø- og samfunnsinteresser i denne sjøen, ikke bare enkeltvis. Verdiene omfatter bl.a. et naturreservat, storørretbestand (> 10 kg store ørreter), minst 10 ulike fiskearter (deriblant 2 ulike morfer av sik), edelkreps, og elvemusling i tilløpselvene, samt rødlistearter (karplanter og fugler) langs strandlinjen, 5 badeplasser regulert til friluftsbading, fiskeinteresser, om lag 1100 fritidsbåter og drikkevannskilde/reservedrikkevann for Ullensaker kommune m.fl. Og nedbørsfeltet for øvrig er et varig vernet vassdrag (verneplan III). Innsjøen er rekreasjonsområde for i størrelsesorden 90.000 innbyggere, og viktig i næringsutviklingen av hotell, campingplasser mm. Sammen med regulanten (GLB) fikk Huvo gjennomført en klassifisering i 2016. Den konkluderte med «*Moderat tilstand*» i bassenget i sør og tilsvarende i nord, men «*Svært god*» i det midtre bassenget, og samlet til «*God*»

økologisk tilstand» med fisk som kvalitetselement. Men var da tydelig påvirket av reguleringen på gruntområdene i nord og i sør. Ganske store arealer. Det ble også klassifisert med makrofytter til «God økologisk tilstand», men også der ble det påpekt tydelig påvirkning på vannplantene av reguleringen. For øvrig viser vi til den formelle henvendelsen fra kommunene til NVE om å kalle inn Hurdalssjøen til konsesjon, iht. vannressurslovens § 66, der begrunnelsen er mer fyllestgjørende. Huvo har spilt inn ønsket om konsesjonsinnkalling i forvaltningsplanene både til 1. og 2. planperiode, med politisk aksept både i kommunene, fylkeskommunen og vannregionmyndigheten, men det har dessverre blitt avslått i den nasjonale behandlingen, med det Huvo oppfatter som svak faglig begrunnelse (jf. [tiltaks-ID 5101-955-M](#)). Deretter ble det sendt en anmodning til NVE om å kalle inn til konsesjon primo september 2023, etter enstemmige kommunestyrevedtak både i Nannestad kommune (Formannskapet 30.8.23 PS 23/88 og kommunestyret 5.9.23 PS 23/72), Eidsvoll kommune (Kommunestyret 5.9.23 PS 23/69) og Hurdal kommune (Plan- og næringsutvalget 29.8.23 PS 23/46 og kommunestyret 6.9.23 PS 23/62). Innspillet ble støttet administrativt av Ullensaker kommune, og det er også sendt inn til NVE støtte til konsesjonsinnkallingen fra brukerinteresser (Hurdalssjøen Fiskeadministrasjon) og grunneiersiden (Mathiesen Eidsvoll Værk).

Det ble innført et frivillig manøvreringsreglement av regulanten (GLB) den 1.12.2020, som har noen gode elementer for å ivareta noen av samfunnsinteressene. Men dessverre overholdes det ikke godt nok. Det er registrert at Hurdalssjøen gjentatte ganger reguleres til over HRV, selv om nedbøren/tilsiget ikke kan defineres som flom. F.eks. var Hurdalssjøen på kote 176,48 den 21. september i år altså over HRV, som er 176,29. Vannet i Hurdalssjøen sto da 28 cm over lovlig HRV, og har siden blitt holdt aktivt over HRV i dagevis, f.eks. var den på kote 176,59, altså 30 cm over lovlig HRV den 7.10.25. Vannstand over HRV har forekommet relativt hyppig de siste årene, og minst opp til kote 177,25 (10.8.23), dvs. 96 cm over HRV. Naturlig kotehøyde er 175,64. Fordi man ofte har valgt å holde sjøen på et maks-nivå, uten «buffer» for kommende tilsig. Selv i forkant av den varslede nedbørepisoden «Hans» i 2023 ble Hurdalssjøen holdt over det nivået som lå i det frivillig manøvreringsreglement, slik at det ikke hadde noen flomdempende effekt.

Huvo har mottatt flere bekymringsmeldinger om altfor høy vannstand på forsommeren, med den følge at mange reir/fugleunger oversvømmes og drukner (måker, ender, gjess, inkl. rødlistearter). (Kan dokumenteres med bilder). Kommunene rundt sjøen mottar også bekymringsmeldinger knyttet til oversvømmelser på dyrkamark/beiteområder.

Huvo mener at også nedtapping i mars/april er så «hard» at de økologiske konsekvensene må oppfattes som store (jf. klassifiseringen). Ikke bare tørrelgges store arealer, men i en periode med nattefrost fryser også planter/dyr i overgangen vann/strand i tillegg. Det er nedtappingen den siste ca. ½ meteren mot LRV som oppfattes som særlig problematisk for økologien, fordi store arealer da tørrelgges. Sentralt i et manøvreringsreglement bør det derfor legges til grunn at nedtapping ikke kan skje helt til LRV, men normalt holdes ca. ½ meter høyere, og at grensen for HRV skal overholdes. For øvrig kan nok mye av det frivillige manøvreringsreglementet gi gode føringer i en konsesjonsvurdering.

Mer informasjon:

- <https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/NHM-rapp-65-2017-Hurdalssjoen-fisk.pdf>
- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/NIVA_Vannvegetasjon_i_Hurdalssjoen_7171-2017.pdf
- Brev fra kommunene med anmodning om konsesjonsinnkalling, f.eks. fra Nannestad kommune sendt 5.9.2023.

Andelva: Det faglige grunnlaget for å fastsette miljøtilstanden er meget godt for eutrofiering, men svakt for vannkraft/reguleringen. Det bygger på et faglig skjønn, der man har forsøkt å vurdere hvilke av dagens demninger som antas å ha vært fosser/naturlige vandringshindre og hvilke som antas å forårsake menneskeskapte vandringshindre. I tillegg ert lengden på elvestrekningene tatt i betraktning, og gyteområder i sidevassdragene er også vurdert. Videre har man forsøkt å ha en realistisk oppfatning av hvilke avbøtende tiltak som er mulige. Det har resultert i at miljøtilstanden er satt til (antatt) «God økologisk tilstand», men med følgende foreslåtte avbøtende og frivillige tiltak: [5101-2281-M](#) (ferdig), [5107-32-M](#) (vurderes nå, sammen med Akershus Energi og Hafslund Kraft) og [5101-960-M](#) (pågår).

Huvo ser gjerne at det gjennomføres en full klassifisering av Andelva, med hydromorfologi som påvirkning for å forbedre kunnskapsgrunnlaget, men anser ikke vannområdet/kommunene som aktuelle kostnadsbærere for klassifiseringen. Huvo kan for øvrig gjerne bidra i arbeidet.

Mer informasjon:

- https://huvo.no/filer/dokumenter/rapporter/interne/NRAS_2019_Andelva_habitatiltak.pdf

Ta gjerne kontakt for ytterligere opplysninger.

Vedlagt følger kopi av excelarket som fylles ut online, slik NVE ønsker det.

Med hilsen

Thomas Jacobsson/s

Varaordfører i Eidsvoll kommune

Leder av styringsgruppa i

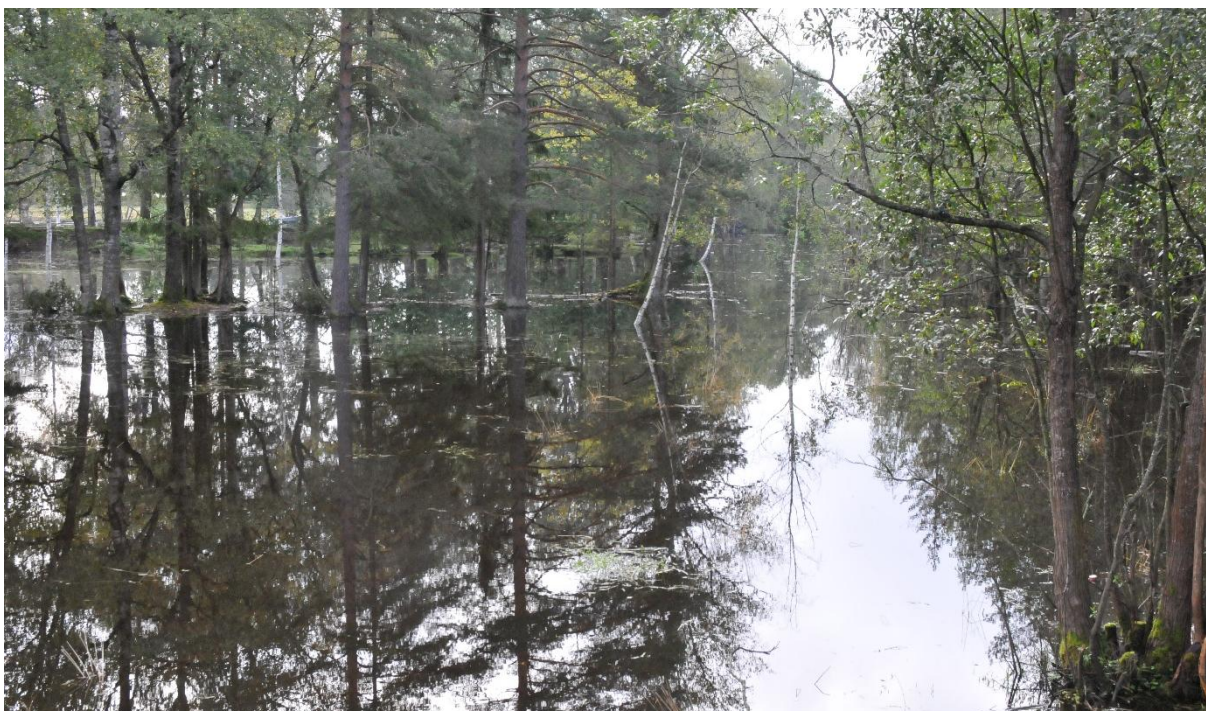
Vannområdet Hurdalsvassdraget/Vorma

Helge B. Pedersen,

Daglig leder

Nedtappingen av Hurdalssjøen om våren gir meget store tørre, sandsletter i sørenden og i nordenen av sjøen. Foto Helge B. Pedersen.

Oppfylling av Hurdalssjøen om våren skjer ofte til over HRV, med tilsvarende oversvømmelser rundt sjøen av beiteområder mm. Foto Helge B. Pedersen.

Regulering til over HRV dreper mange ender, gjess, måker mm. da reirene tas av vannmengdene om våren. Bildet ble tatt da vannstanden var 176,32 (dvs. litt over HRV), den steg ytterligere en del cm og alle disse reirene med flere ble tatt av vannet. Foto: Haaken Eric Mathiesen.

<i>Postadresse</i>	<i>Telefon</i>	<i>E-post</i>
Vannområdet Hurdalssjøen/Vorma	47 76 00 93/66 10 50 00	postmottak@nannestad.kommune.no
c/o Nannestad kommune		<i>Internett</i>
Teicalleen 31		www.huvo.no
2030 Nannestad		